

บทที่ 3

โครงการ อพป. กับจังหวัดราชบุรี

ความเป็นมาของโครงการ อพป.

นับตั้งแต่ลัทธิคอมมิวนิสต์เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทย จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยขึ้นดำเนินการทางการเมือง รัฐบาลได้ถือ เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติจึงได้ดำเนินการปราบปราม มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ขึ้น เพื่อดำเนินการปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์ สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้หลบหนีการปราบปราม เข้าสู่พื้นที่ชนบทและจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธขึ้น เริ่มการต่อสู้ด้วยอาวุธขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เรียกวันนี้ว่า "วันเสียงปืนแตก" และได้มีการจัดตั้งกองทัพลดแยกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) ขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2512¹

ทางฝ่ายรัฐบาลได้ดำเนินการป้องกันและปราบปรามโดยใช้กำลังอาวุธอย่างรุนแรง มีการจัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (กอ.ปค.) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ขึ้น มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และจากการที่ กอ.รมน. ได้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในการป้องกันและปราบปรามมาตั้งแต่ปี 2508 นั้น ได้ทุ่มเทการปฏิบัติการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่ผลปรากฏว่ายิ่งปราบปรามคอมมิวนิสต์ก็ยิ่งมากขึ้น การใช้กำลังรุนแรงในการกำจัดกวาดล้างไม่ได้ทำให้คอมมิวนิสต์ลดกำลังลง เลยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นครองอำนาจทางการเมือง ได้ดำเนินนโยบายปราบปรามอย่างรุนแรง โดยใช้กำลังทหารดำเนินการกลยุทธ์กำลังรบตามแบบ (conventional warfare) แต่ขณะเดียวกันฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้ยุทธวิธีสงครามกองโจรตีแล้วก็สลายตัว ทำให้ฝ่ายทหารต้องใช้ยุทธวิธีเหวี่ยงแหอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้

¹คู่มือการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์, การรักษาความปลอดภัยในชนบท

(กรุงเทพฯ : ศูนย์อำนวยการประสานงาน กอ.รมน., 2517), หน้า 2.

ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องพลอยเดือดร้อน และได้รับผลร้ายจากการปราบปรามดังกล่าว และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนหันเข้าไปเป็นกองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ จากแรงผลักดันของการปราบปรามนั้นประมาณกันว่ามีถึงร้อยละ 70 ในขณะที่บุคคลที่เป็นคอมมิวนิสต์เพราะความยากจนหรือถูกหลอกหรือเลื่อมใสศรัทธาในอุดมการณ์ รวมกันแล้วมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น² นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าและสิ้นเปลืองกำลังคน อาวุธ และงบประมาณไปเป็นจำนวนมากมหาศาลในการทุ่มเทให้การปราบปราม แต่ผลลัพธ์ออกมาไม่คุ้มค่าและไม่อาจยับยั้งการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ได้ นับเป็นบทเรียนแห่งความผิดพลาดที่รัฐบาลต้อง ๗ มาพยายามหาทางปรับปรุงแก้ไขยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการนำมาใช้ต่อมาคือ ยุทธศาสตร์พัฒนา ทำให้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นทำหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่นหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) เพื่อช่วยให้งานของ ทรบ.กลางทำได้ดีขึ้น และมีการทุ่มเทงบประมาณลงไปจำนวนมากมหาศาล แต่การพัฒนาที่รัฐบาลทำไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงได้มีการปรับยุทธศาสตร์ใหม่ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารขึ้น ตามยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารนี้จะต้องหาทางขยายฐานสนับสนุนรัฐบาลให้กว้างขวางและเข้มแข็งกว่าศัตรู จะต้องทำให้ประชาชนยอมรับรัฐบาล มีการสร้างกลุ่มพลังมวลชนและอุดมการณ์ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์โดยตรงและดึงเอาประชาชนเป็นฝ่ายรัฐบาลให้ได้³ แล้วจึงใช้กำลังทหารหรือหน่วยถืออาวุธของรัฐบาลช่วงชิงเป็นฝ่ายปราบปรามศัตรู มีมาตรการด้านชายแดนที่เข้มแข็ง เพื่อให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สูญเสีย ชวนเซ เสียขวัญ และสูญเสียอิทธิพลที่ครอบงำชาวบ้าน ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านที่เคยเลื่อมใสในกองกำลังของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ว่าจะปฏิวัติยึดอำนาจได้นั้น เกิดความท้อแท้สิ้นหวังมองไม่เห็นความสำเร็จและไม่อยากให้การสนับสนุนอีกต่อไป และจากจุดนี้รัฐบาลจะเพิ่มหรือให้การสนับสนุนส่งเสริมประชาชนในการพัฒนาการแก้ปัญหาภายในหมู่บ้าน เพื่อให้สามารถ

² สุชาติ พัววิไล, การใช้ราษฎรอาสาสมัครกับความมั่นคงของชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการ รพช. (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2518-2519), หน้า 5-6.

³ อาษา เมฆสวรรค์, การปกครองระดับตำบลหมู่บ้านกับความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2521), หน้า 117.

คุ้มครองตนเองให้รอดพ้นจากการคุกคามจากหน่วยถืออาวุธของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้

ตามแนวยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารนี้ รัฐบาลจะต้องดำเนินการที่จะเอาชนะทั้งด้านการเมืองและการทหาร ซึ่งมีภารกิจที่จะต้องดำเนินการคือ

1. สร้างศรัทธาจากประชาชนส่วนใหญ่ มีนโยบายและต้องกระทำการให้ประชาชนพอใจในรัฐบาล
2. สร้างพลังประชาชนที่มีอุดมการณ์แจ่มชัด มีวินัย และมีลักษณะการจัดตั้งที่เข้มแข็งให้ได้อย่างกว้างขวาง เพื่อที่จะเป็นฐานกำลังของฝ่ายรัฐบาล
3. ทหารและหน่วยกำลังหลักต่าง ๆ ของรัฐบาลจะต้องมีขีดความสามารถในการทำงานหนุนช่วยงานด้านการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะช่วงชิงเป็นฝ่ายกระทำการปราบปรามหน่วยถืออาวุธของฝ่ายตรงข้าม

รัฐบาลได้กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายในการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ ตามที่ปรากฏในคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 154/2519 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2519 สรุปสาระสำคัญได้คือ ให้สร้างศรัทธาแก่ประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสในรัฐบาลและกลไกของรัฐบาล ตามระบอบประชาธิปไตยโดยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปลุกฝังจิตใจของประชาชนให้ร่วมกันต่อต้านการดำเนินงานของผู้ก่อการร้าย รวมทั้งปลุกฝังความสามัคคีในชาติ ทำลายองค์การจัดตั้งและกลไกของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้หมดประสิทธิภาพ ตลอดจนค้นหาและทำลายกองกำลังติดอาวุธของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้หมดสิ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ รวม 3 ประการคือ⁴

1. ให้ยึดหลักการแรงจูงใจทางจิตวิทยาทางการเมือง เพื่อเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้ประชาชนมีศรัทธาสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล ส่วนการปฏิบัติการทางทหารนั้น ให้กระทำเท่าที่จำเป็นต่อกองกำลังติดอาวุธของ มกค. ที่ไม่ยอมกลับใจมอบตัว

⁴ เสริม ฅ นคร, การป้องกันและปราบปราม มกค. เอกสารบันทึกการประชุม (ฉบับที่ 2), สัมมนาอธิบดี ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2520), หน้า 15.

2. การใช้พลังอำนาจของชาติในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้กระทำให้มีส่วนสัมพันธ์กับความรุนแรงในลักษณะของแต่ละสถานการณ์ให้บังเกิดผลเด็ดขาด เพื่อเสริมกำลังใจในการต่อสู้ของประชาชนที่ยึดมั่นต่อรัฐบาล และนอกจากนั้นการใช้กำลังทหารที่จัดตามแบบทหาร กำลังราษฎรอาสาป้องกันตนเองจะต้องกำหนดความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ของกำลังทั้งสามให้ เป็นสัดส่วนโดยแน่ชัด

3. การปฏิบัติการทุกขั้นตอน เพ่งเล็งถึงการปฏิบัติด้านข่าวกรองและการปฏิบัติการทางจิตวิทยาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากมูลเหตุต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุกคามบ่อนทำลายของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และการปรับปรุงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามของฝ่ายรัฐบาลทำให้ได้บทเรียนว่าการที่จะทำการระงับควาคลั่งคอมมิวนิสต์โดยกำลังของฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงลำพังนั้น เป็นการยากอย่างยิ่งและจะไม่สามารถประสพผลสำเร็จได้เลย ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้เปลี่ยนยุทธวิธีการปราบปรามเสียใหม่ โดยหันมาให้ความสำคัญต่อบทบาทของราษฎรในรูปของราษฎรอาสาสมัครต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ นอกเหนือไปจากการใช้กำลังทหารปราบปรามแต่เพียงอย่างเดียว ดังที่เคยเป็นมาในอดีต การใช้ราษฎรอาสาสมัคร เพื่อช่วย เหลือในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์มีทั้งรูปแบบสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดน (อส.) ราษฎรอาสาสมัคร (ร.อ.ส.) ราษฎรรักษาความสงบและพัฒนาหมู่บ้าน (รพบ.) ชุดปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน (ปชป.) ไทยบ้านอาสาป้องกันตนเอง (ทสป.) อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ราษฎรอาสาสมัครพัฒนาท้องถิ่นและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (รส.พป.) ราษฎรอาสาและป้องกันตนเอง (รอป.) กองกำลังติดอาวุธ (กตอ.) กลุ่มเสี่ยงชาวบ้าน กลุ่มบางระจัน ชาวบ้านพิทักษ์ถิ่น ราษฎรสามัคคี ราษฎรอาสาสมัครป้องกันชายแดน ราษฎรอาสาสมัครป้องกันผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ อาสาป้องกันอาชญากรรมและอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มราษฎรอาสาสมัครดังกล่าวเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ⁵

⁵ บัญชา คำพร เหลือ, "การบริหารงานของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอภูคชภูม จังหวัดยโสธร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 91.

จากความมากมายของกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดความสับสนในเรื่องการเรียกชื่อ การจัดตั้ง การฝึกอบรม การควบคุมดูแล ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปด้วยความ เป็นระเบียบ เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสูง นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีในการประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 จึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยไทยอาสาป้องกันชาติ พ.ศ. 2521 ขึ้น และตามระเบียบนี้ให้ยกเลิกระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง โครงการ หรือแผนการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการกลุ่มราษฎรอาสาสมัครของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด รัฐวิสาหกิจ หรือส่วนราชการอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกันนี้ เว้นแต่กิจการลูกเสือชาวบ้าน (ลส.ชบ.) กิจการอาสารักษาดินแดน (อส.) ตามพระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 และโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แห่งชาติ (อพป.) โดยให้ใช้ระเบียบนี้แทน และให้ปรับปรุงกลุ่มราษฎรอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งหมดก่อนใช้ระเบียบนี้ รวมเข้าเป็นรูปแบบอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเรียกชื่อว่า "ไทยอาสาป้องกันชาติ" และให้เรียกชื่อย่อว่า "ทสพช."

ในบรรดาโครงการหรือกลุ่มราษฎรอาสาสมัครต่าง ๆ เหล่านี้ โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ก็เป็นโครงการหลักระดับชาติโครงการหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ⁶ การรักษาความปลอดภัยในชนบท (รปภ.) และการพัฒนาบริการชนบทในทุกสาขา (พมก.) ที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในชนบทนั้น หมายถึงการจัดตั้งกลุ่มรักษาความปลอดภัย การฝึกอบรมและการติดอาวุธให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ป้องกันหมู่บ้านได้ด้วยตนเอง ส่วนในเรื่องการพัฒนาหมายถึงการรวมกิจกรรมการพัฒนาบริการของสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้ประชาชนได้รับความรู้ในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพและการบริการทุกสาขา จัดให้ประชาชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ท้องถิ่น และเพื่อให้ราษฎรมีความสุขปลอดภัยจากการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายทั้งหมด

⁶ การบริหารหมู่บ้าน อพป., (กรุงเทพมหานคร : กองติดตามและประเมินผลงาน, ศูนย์อำนวยการโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (ศอพป.), กอ.รมน., 2521), หน้า 2.

สำหรับหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าอยู่ในโครงการ อพป. เป็นหมู่บ้านในเขตพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตแทรกซึมใน 38 จังหวัด หมู่บ้านแทรกซึมแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทคือ⁷

1. ประเภท ก. เป็นหมู่บ้านที่ล่อแหลมง่ายต่อการที่ มกค. จะเข้าบุกเบิกแสวงหาอิทธิพล เป็นหมู่บ้าน "สีเหลือง"
2. ประเภท ข. เป็นหมู่บ้านที่ มกค. เริ่มรณรงค์เคลื่อนไหว ปลุกระดม มีการปรากฏตัวของ มกค. ต่อชาวบ้าน หรือ มกค. ได้เริ่มเข้าสัมผัสกับชาวบ้าน เป็นหมู่บ้าน "สีเขียว"
3. ประเภท ค. เป็นหมู่บ้านที่ มกค. เริ่มมีอิทธิพลโดยที่ชาวบ้านเริ่มไม่กล้าให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อย่างเปิดเผย และ/หรือไม่กล้าให้ข่าวอย่างจริงจัง มกค. ได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านมากขึ้น เป็นหมู่บ้าน "สีชมพู"
4. ประเภท ง. เป็นหมู่บ้านที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ มกค. เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เข้าสู่พื้นที่หรือหมู่บ้านนี้ในลักษณะที่ประสพกับการขัดขวาง ชาวบ้านไม่ยอมสัมผัสกับเจ้าหน้าที่และไม่กล้าให้ข่าวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของ มกค. ในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ เป็นหมู่บ้าน "สีแดง"
5. ประเภท จ. เป็นหมู่บ้านหรือพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเคลื่อนไหว เข้าสู่หมู่บ้านหรือพื้นที่นั้นได้ เว้นแต่ด้วยการปฏิบัติการทางทหาร

กรณีหมู่บ้านที่จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าอยู่ในโครงการ อพป. ได้แก่หมู่บ้านประเภท ข. และ ค. คือหมู่บ้านที่ฝ่าย มกค. ยังไม่เข้าไปปฏิบัติการหรือเข้าไปปฏิบัติการแล้ว แต่ยังไม่รุนแรงนัก เป็นการฉวยโอกาสขณะที่ มกค. ยังมีความสามารถไม่เข้มแข็งอย่างแท้จริง เพียงแต่เข้าไปปลุกระดมและหาสมาชิกเพิ่มเติม ยั่วยุให้ประชาชนต่อสู้กับเจ้าหน้าที่และปลุกปั่นให้ประชาชนเกิดความเกลียดชังรัฐบาล ดังนั้น การจัดโครงการ อพป. จึงเป็นการปลุกระดมราษฎรโดยฝ่ายรัฐบาล เพื่อให้ราษฎรในเขตแทรกซึมมีการเคลื่อนไหวในการต่อต้าน บ่อนทำลายของ มกค. ร่วมมือร่วมใจกันปกป้องคุ้มครองหมู่บ้าน รวมทั้งการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้พ้นจากความอดอยาก โดยให้ทางอำเภอ จังหวัด และส่วนกลางให้การสนับสนุนอย่างเร่งด่วนในเรื่องที่จำเป็น เป็นการดึงส่วนราชการต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือบทบาทในการสนับสนุนเพราะโครงการนี้ไม่ใช่

⁷หมู่บ้านแทรกซึมตามบันทึก ศบส. กอ. รমন. ที่ สร 4001. (07) ลง. ก. ค. เรื่อง "แนวความคิดในการจัดทำเนียบหมู่บ้านในเขตแทรกซึม มกค."

โครงการของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งโดยตรง โดยการวางระบบการบริหารงานไว้แน่นอน
ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

การที่โครงการ อพป.ได้รับความสำคัญนำมาเป็นโครงการแห่งชาติโครงการหนึ่งที่ใช้
ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์นั้น เนื่องมาจากศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ได้ศึกษาวิเคราะห์และสรุปบทเรียนการ
ปฏิบัติการของฝ่ายผู้ก่อการร้ายและการต่อสู้ฝ่ายรัฐบาลที่ได้ดำเนินการไปแล้วดังนี้⁸

1. ฝ่ายผู้ก่อการร้ายยังคงยึดหลักยุทธศาสตร์แบบเดิม คือ เข้าปลุกระดมมวลชน
ในหมู่บ้านให้เป็นสมาชิกสนับสนุนและช่วยเหลือราษฎร เข้าต่อสู้กับกำลังเจ้าหน้าที่ เพราะคาดว่า
เจ้าหน้าที่จะต้องตอบโต้อย่างรุนแรงจนทำให้ราษฎรไม่พอใจและหัน เข้าข้างตน

2. แม้ว่าผู้ก่อการร้ายจะสามารถมีอิทธิพลครอบคลุมพื้นที่สำคัญบางแห่งได้ก็ตาม แต่
ยังมีขีดความสามารถอยู่ใน ขั้นที่เพียงจะทำสงครามจรยุทธ์ได้เท่านั้น แต่หลังจากระยะเวลา 1 ปี
ข้างหน้า ผู้ก่อการร้ายจะสามารถรวมตัวกัน เข้าเป็นกองกำลังอันมหาศาล เข้าโค่นล้มรัฐบาลได้
ดังนั้นรัฐบาลต้องดำเนินการ เพื่อยับยั้ง เสียแต่บัดนี้

3. ผู้ก่อการร้ายยังไม่สามารถจะปลุกระดมราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบทของประเทศ
ให้เป็นสมาชิกหรือผู้สนับสนุนได้เต็มที่ ราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่ทุรกันดารยังคง "รู้สึก" เป็นกลางอยู่
แต่มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สนับสนุนผู้ก่อการร้าย เพราะไม่มีขีดความสามารถที่จะต่อสู้ขัดขืน และ
ถูกหลอกลวงคนในหมู่บ้านก็ออกไปร่วมกับผู้ก่อการร้ายในป่า ยากที่จะตัดขาดจากกัน เสียทีเดียวได้

4. วิธีการต่อสู้ฝ่ายเราได้ทำมาแล้วนั้น ทำให้ต้องสูญเสียชีวิตเลือดเนื้อของเจ้าหน้าที่
และทรัพยากรอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก แทนที่จะได้ใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อปรับปรุงมาตรฐาน
ความเป็นอยู่ของมวลราษฎรให้ดีขึ้น

5. บรรดาเจ้ากระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่บรรจุเข้ามาร่วมปฏิบัติงานในสาย
กอ.รมน.นั้น ยังไม่เอาใจใส่ต่องานปราบปรามการก่อการร้าย เป็นงานเร่งด่วน แต่กลับปฏิบัติ
ภารกิจของหน่วยเหนือของตนเป็นหลัก จึงกลายเป็นการแย่งงานปราบปรามคอมมิวนิสต์ออกจาก
งานประจำ ทำให้หลังการต่อสู้ของฝ่ายเราไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

⁸โครงการอกสาพัฒนาและป้องกันตนเอง, ศอพป. (ปก. 116-1) (กรุงเทพมหานคร
: แผนกการพิมพ์ กรมทหารสื่อสาร, 2521), หน้า 27-30.

6. บรรดากระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในแผนและแนวความคิดในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายนั้น มิได้ให้ความร่วมมือพอเพียงในการจัดสรรโครงการและงบประมาณในการพัฒนาต่าง ๆ ให้ทันเวลาตามแผนเร่งด่วนที่ กอ.รมน. ได้กำหนดขึ้น รวมทั้งยังไม่สั่งกำชับ เจ้าหน้าที่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เอาใจใส่ต่องานการปราบปรามคอมมิวนิสต์ควบคู่ไปกับงานปกติ หน่วยงานเหล่านี้ยังได้จัดทำโครงการต่าง ๆ มากมาย ทั้งโครงการพัฒนาและโครงการรักษาความปลอดภัยขึ้นในพื้นที่ที่เป็น เขตแทรกซึมของพวกก่อการร้าย แต่ปรากฏว่าโครงการเหล่านั้นทำกันอย่างกระจัดกระจายไม่ประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน รวมทั้งไม่มีระบบการกำกับดูแลหรือตรวจสอบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นเหตุให้ราษฎรในพื้นที่ล่อแหลมไม่ได้รับประโยชน์ตามความจำเป็นเร่งด่วน และตามลักษณะเนื้อหาของโครงการอย่างแท้จริง นอกจากนี้เนื่องจากความไม่ประสานหรือบรรจบกันระหว่างโครงการพัฒนากับโครงการรักษาความปลอดภัยในแต่ละหมู่บ้าน ประกอบกับยังไม่มีการจัดการบริหารหมู่บ้านให้แน่นกระชับและ เข้มแข็งในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้นหมู่บ้านในพื้นที่ล่อแหลมจึงไม่สามารถที่จะ "เลี้ยงดู" และ "รักษา" ตัวได้เองอย่างถาวร

7. เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงเวลาประมาณ 2 ปี พ.ศ. 2518-2519 ที่ผ่านมานั้น ปรากฏว่าราษฎรในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดความเอือมระอาต่อพวกก่อการร้าย ได้รวมตัวกันเข้าต่อสู้พวกนั้นอย่าง เข้มแข็งได้ผลดี เช่นเดียวกับประชาชนในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดนครพนม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้รวมตัวกันเข้าป้องกันหมู่บ้านของตนเองอย่าง เหนียวแน่น แม้ว่าการปฏิบัติดังกล่าวจะต้องอาศัยการชี้แนะทางการเมืองและการสนับสนุนทางด้านอาวุธจากหน่วยราชการในพื้นที่ก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่าราษฎรเริ่มตื่นตัวที่จะเคลื่อนไหวทำลายและกำจัดปัญหาคอมมิวนิสต์ให้หมดสิ้นไป ซึ่งเป็นเจตนาารมณ์และการเคลื่อนไหวที่ไม่เคยมีมาก่อน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวแล้วข้างต้น กอ.รมน. จึงได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขแนวยุทธศาสตร์ขั้นรับที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น คือ

1. ฉวยโอกาสที่พวกผู้ก่อการร้ายยังไม่มีขีดความสามารถ เข้มแข็งอย่างแท้จริง ในขณะนี้ทำการปลุกระดมมวลราษฎรในพื้นที่แทรกซึมทั้งหมดให้เกิดความเคลื่อนไหวในการอาสาพัฒนาและป้องกันหมู่บ้านของตนให้พ้นไปจากความอดอยาก และพ้นจากการคุกคามของพวกก่อการร้าย อันจะเป็นการสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงอย่างถาวรโดยทางอำเภอ จังหวัด และส่วนกลาง จะให้การสนับสนุนอย่าง เร่งด่วนในเรื่องที่จำเป็น

2. ดำเนินการจัดตั้งชุดหมู่บ้านที่ถาวรขึ้น เพื่อบริหารงานพัฒนาและรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านอย่างจริงจัง ทั้งนี้โดยอาศัยพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 เป็นหลัก ชุดบริหารหมู่บ้านนี้จะทำหน้าที่เป็นรัฐบาลเล็ก ๆ ที่จัดประสานและร่วมดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งสิ้นที่กำหนดไปจากกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานต่าง ๆ นอกพื้นที่

3. ทบทวนโครงการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนทั้งสิ้นที่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้ทำไปในเวลา 8 ปีที่แล้ว เพื่อเพิ่มเติมแก้ไขหรือตัดแปลงให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อราษฎรในหมู่บ้านที่จำเป็นเร่งด่วน ทั้งนี้อยู่ภายในเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยถาวรโดยเฉพาะ

4. ปรับปรุงหน่วยอาสารักษาดินแดน (อส.) ที่มีอยู่แล้วตามอำเภอและจังหวัดให้มีขีดความสามารถสูง และคล่องตัวพอที่จะเข้าสนับสนุนกองกำลังราษฎรในหมู่บ้านต่าง ๆ ในการต่อสู้พวกก่อการร้าย

การจัดหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 และการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. มีจุดกำเนิดก่อนที่จะได้รับความสำคัญในการนำมา เป็นแนวความคิดในการจัดตั้งหมู่บ้านต่อสู้กับคอมมิวนิสต์มาจากบ้านกุดคินจี ตำบลกุดคินจี อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี ที่หมู่บ้านมีลักษณะดังนี้

- มีความร่วมมือกันในอันที่จะดำเนินการป้องกันตนเอง โดยจัดระบบการปกครองร่วมกัน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านกุดคินจี บ้านร่องน้ำใส บ้านหนองโสม และบ้านทุ่งนาโพธิ์

- ในหมู่บ้านราษฎรได้จัดให้มีคณะกรรมการกลางบริหารหมู่บ้านขึ้น และได้จัดแบ่งแผนการปกครองออกเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ คือ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการปกครองและการเมือง คณะกรรมการป้องกันหมู่บ้าน คณะกรรมการการคลัง คณะกรรมการวัฒนธรรมและ

---

⁹ ทรงวุฒิ งามมีศรี; ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป (เอกสารวิจัยการปฏิบัติงานของนักศึกษา : โรงเรียนนักปกครองระดับสูง (นปส. รุ่นที่ 12), วิทยาลัยการปกครอง, 11 มกราคม 2522), หน้า 4.

การศึกษา และคณะกรรมการอนามัย โดยมีราษฎรในท้องที่เป็นกรรมการมีจำนวน 3-6 คน¹⁰

- ได้มีการจัดวางกฎระเบียบในการปกครองหมู่บ้าน เช่น ระเบียบห้ามยิงปืนโดยไม่ีเหตุผล ถ้ามีการฝ่าฝืนต้องเสียค่าปรับให้แก่หมู่บ้าน และมีการจัดเก็บ เป็นค่าช่วยเหลือในการรักษาความสะอาดตลาดของหมู่บ้าน เป็นต้น

จากลักษณะการจัดการปกครองหมู่บ้านกุดดินจี่ดังกล่าว ได้เป็นจุดเริ่มที่ทางราชการได้นำมาพิจารณาในการร่างพระราชบัญญัติอาสาพัฒนา และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของราษฎรในชนบทและท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราษฎรในเขตหมู่บ้านกุดดินจี่ที่แสดงออกถึงการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ และการพัฒนาประชาธิปไตย จึงได้มีการริเริ่มจัดรูปแบบการปกครองขึ้นอีกลักษณะหนึ่ง เป็นกิ่งตำบลกิ่งหมู่บ้าน เรียกว่า "หมู่บ้านไทยอาสา"¹¹

เนื่องจากพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้บัญญัติมานานกว่า 60 ปี ยังไม่มีการแก้ไขในสาระสำคัญมากมายเท่าใด โครงสร้างและการจัดระบบและอำนาจหน้าที่ยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม กล่าวคือ เป็นรูปแบบของหมู่บ้านที่มีลักษณะเล็กเกินไป (ตามรูปแบบของ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดเอาไว้ มีราษฎรรวมกันประมาณ 200 คน จัดเป็นหมู่บ้านหนึ่ง) ทำให้มีกำลังน้อยไป ไม่อาจรักษาความปลอดภัยให้แก่ตนเองได้เท่าที่ควร ส่วนรูปแบบของตำบลก็มีลักษณะครอบคลุมเขตท้องที่กว้างเกินไป (ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดไว้มีหมู่บ้านรวมกันประมาณ 20 หมู่บ้านจัดเป็นตำบลหนึ่ง)

เพื่อให้เป็นไปตามสภาวะที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องการให้ได้หมู่บ้านที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่ปลอดภัย กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่สามารถจะป้องกันตัวเองได้อย่างเหมาะสม จึงมีคณะผู้ก่อการชุดหนึ่งมี (นายเอนก สิทธิประศาสน์ รองอธิบดีกรมการปกครองในขณะนั้น) นั่งปรึกษาหารือกันที่ร้านอาหารข้างรัฐสภาผู้แทนราษฎร และได้ตกลงหาแนวทางสร้างหมู่บ้านที่เหมาะสมขึ้นตาม

¹⁰ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกพระยาสุรศักดิ์เสนา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2517), หน้า 29.

¹¹ ทรงวุฒิ งามมีศรี, ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป., หน้า 5.

อุดมการณ์ข้างต้น คณะที่ปรึกษาดังกล่าวจึงได้ร่าง พ.ร.บ.หมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 และได้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งตาม พ.ร.บ.หมู่บ้านอาสาพัฒนาฉบับนี้ได้สร้างรูปแบบการปกครองในระบบของตำบล โดยลักษณะของชุมชนมีขนาดโตกว่าหมู่บ้านและเล็กกว่าตำบล เพื่อให้ราษฎรอยู่ในชุมชนที่มีขนาดใหญ่พอกระจายอำนาจในการปกครองตนเอง และในขณะเดียวกันก็มีจำนวนราษฎรมากพอที่จะคุ้มครองตนเองจากการคุกคามของ มกค.ได้ โดยรวมเอาหมู่บ้านเดิมตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 จำนวน 4-5 หมู่บ้านด้วยกัน ขึ้นเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนา¹²

ลักษณะของการจัดหมู่บ้านอาสาพัฒนามีดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งหมู่บ้าน 4-5 หมู่บ้าน เข้าด้วยกัน ตามลักษณะของหมู่บ้านในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457
2. การจัดหมู่บ้านอาสาพัฒนาทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย
3. ในประกาศกระทรวงมหาดไทยให้ระบุชื่อและกำหนดเขตของหมู่บ้าน ระบุชื่อตำบล อำเภอ จังหวัด และประกาศในราชกิจจานุเบกษา
4. การเปลี่ยนแปลง เขตหรือ เลิกหมู่บ้าน ทำโดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย และประกาศในราชกิจจานุเบกษา
5. เมื่อจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาและได้ เลือกตั้งกรรมการบริหารและกรรมการกลางแล้ว ให้ยก เลิกหมู่บ้าน เดิมตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

เมื่อพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 ประกาศออกใช้ กระทรวงมหาดไทย ได้ทำหนังสือถึงจังหวัดให้พิจารณาว่าหมู่บ้านใดจะใช้พระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ปรากฏว่าไม่มีหมู่บ้านตำบลใดประสงค์จะใช้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากประชาชนไม่มีความเข้าใจและไม่ตื่นตัวทางการเมืองขนาดที่จะปกครองตนเองได้ และเป็นการลดอำนาจผลประโยชน์ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เดิมอีกด้วย เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ซึ่งไปขัดแย้งกันขึ้นในหมู่ประชาชน¹³

เพื่อให้การจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาสามารถดำเนินการต่อไปได้ กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้ศึกษาและปรับปรุงหมู่บ้านทุกคืนจี อำเภอากลาง จังหวัดอุดรธานี และอีก 5 หมู่บ้านใน

¹² ัญญา คำพร เหลือ, "การบริหารงานของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)...", หน้า 99.

¹³ ทรงวุฒิ งามมีศรี, ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป., หน้า 6.

ภาคอื่น ๆ ขึ้นทดลองได้ส่งคณะวิทยากรออกไปศึกษากับชาวบ้าน ณ หมู่บ้านนี้ปรากฏว่าประชาชนประมาณ 80% เห็นด้วยที่จะให้มีการจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาตามพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 อีก 20% ไม่เห็นด้วย แต่ก็เห็นชอบที่จะดำเนินการต่อไปในรูปแบบหมู่บ้านไทยอาสา และป้องกันตนเอง โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ต่อไป ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับหมู่บ้าน อพป. ตามโครงการ อพป. ของ กอ.รมน. และเพื่อให้การจัดระเบียบหมู่บ้านได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมพร้อมในการที่จะเปลี่ยนให้เป็นหมู่บ้านตามนัยพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 ในโอกาสต่อไป¹⁴

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2517 กอ.รมน. ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง คือ โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการได้ ทั้งนี้เป็นความเร่งด่วนในการต่อสู้กับ ผกค. จึงให้ถือโครงการนี้เป็นโครงการระดับชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สักอบรมให้ราษฎรในเขตพื้นที่แทรกซึมของ ผกค. ให้มีความรู้ความชำนาญ และรู้จักปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม เพื่อพัฒนาและยกฐานะการครองชีพของตนให้สูงขึ้น
2. สร้างความปลอดภัยถาวรขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ ให้ราษฎรมีขีดความสามารถป้องกันตนเองในเหตุการณ์ที่ไม่รุนแรงเกินไป และสามารถสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เหล่านั้น

ต่อมา กอ.รมน. มีมติให้จัดตั้ง "ศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง" ขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจภายใน กอ.รมน. เรียกว่า ศอพป. และ ศอพป. ระดับเขต ศอพป. ระดับจังหวัด ศอพป. ระดับอำเภอ ทั้งนี้เพื่อเป็นหน่วยประสานงานของโครงการ อพป. กับโครงการย่อยอื่น ๆ เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2518 และ กอ.รมน. ได้จัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง กอ.รมน. กองทัพบก กรมการปกครอง และหน่วยงานที่ควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องโครงการ อพป. ในอันที่จะเตรียมเจ้าหน้าที่ที่จะออกไปจัดตั้งระบบบริหารหมู่บ้าน ขยายการจัดตั้งและฝึกระบบบริหาร คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน และคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการ อพป. ทั้งนี้

¹⁴ อาษา เมฆสวรรค์, การปกครองระดับตำบลหมู่บ้านกับความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 143.

โดยอาศัยพระราชบัญญัติหมู่บ้านอาสาพัฒนา พ.ศ. 2518 เป็นพื้นฐาน เริ่มดำเนินงานมาแต่ปี 2518 จนถึงปี 2519 สามารถจัดตั้งหมู่บ้าน อพป.ได้ประมาณเกือบ 1,000 หมู่บ้าน กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่าเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการ อพป.นี้ เป็นไปด้วยความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว รัดกุมและถูกต้อง สมควรจะได้มีระเบียบปฏิบัติเป็นแนวบรรทัดฐานเดียวกัน จึงได้พิจารณาออก "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2519" และได้รับปรุงระเบียบดังกล่าวยกฐานะเป็นพระราชบัญญัติจัดระเบียบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522

การจัดตั้งหมู่บ้าน อพป.

เพื่อให้โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และในการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. นั้น ได้วางขั้นตอนการดำเนินงานไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการเตรียมการ
2. ขั้นตอนการฝึก
3. ขั้นตอนการจัดตั้ง
4. ขั้นตอนการทำแผน

ขั้นเตรียมการ จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การพิจารณาแบ่งประเภทของหมู่บ้าน เพื่อจัดเข้าดำเนินการตามโครงการ อพป. แห่งชาติ การคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย การชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรถึงโครงการ อพป. การดำเนินการทางการเมือง การคัดเลือกราษฎรเข้าฝึกอบรมและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจโครงการ อพป. เพื่อทำหน้าที่วิทยากรเพื่อฝึกอบรมราษฎรในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป¹⁵ ในการคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อดำเนินการตามโครงการ อพป. ตามลักษณะหมู่บ้าน 5 ประเภทนั้น จะคัดเลือกเอาเฉพาะหมู่บ้านประเภท ข. และประเภท ค. เท่านั้น ยกเว้นท้องที่บางแห่งที่มีความจำเป็นจริง ๆ เช่น บางอำเภอไม่สามารถหาหมู่บ้านประเภท ข. และ ค. ได้ มีแต่ประเภท ก. เท่านั้น และการที่คัดเลือกเอาหมู่บ้านประเภท ข. และ ค. เพราะเป็นหมู่บ้านก้นชนที่สามารถจะพัฒนาและปลุกกระตมมวลชนให้ร่วมกันสร้างความเจริญและปกครองตนเองได้ เรียกว่าเป็นหมู่บ้านป้องกันสี่ชมพู ไม่ใช่หมู่บ้านสีแดงที่ ผกค. ตั้งแทนแล้ว และนอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์อื่นประกอบอีก เช่น ต้องมีคุณสมบัติตามที่ กอ.รมน. และกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดขึ้น คือต้องเป็นหมู่บ้านใหญ่พอสมควร มีประชาชนแน่นไม่ต่ำกว่า 100-150 หลังคาเรือน และมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา¹⁶

¹⁵ อาษา เมฆสวรรค์, การปกครองระดับตำบลหมู่บ้านกับความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 126-127.

¹⁶ ปรีชา ศิริครินทร์, บทบาทของฝ่ายปกครองต่อโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) (เอกสารวิจัยนักศึกษาโรงเรียนนักปกครองระดับสูง รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการปกครอง, 2522), หน้า 7.

โดยทั่วไปแล้ว ในชั้นเตรียมการนี้จะมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ จะเข้าร่วมโครงการ อพป.ให้เข้าใจถึงลักษณะและการทำงานของโครงการ เพื่อให้สามารถ บริหารงานตามโครงการได้ถูกต้อง และสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้และเมื่อได้จำนวนหมู่บ้าน ที่จะดำเนินการแล้วก็จะจัดชุดสำรวจออกชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรตามหมู่บ้าน เป้าหมาย เพื่อให้ราษฎรเข้าใจและให้ความร่วมมือ ขณะเดียวกันก็เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง การรักษาความปลอดภัยตามแผนที่เตรียมไว้โดยถือเกณฑ์จำนวนการฝึกพัฒนา หมู่บ้านละ 20 คน และการฝึกรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านละ 51-100 คน¹⁷

ขั้นการฝึก การฝึกราษฎรแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นการฝึกการรักษา ความปลอดภัย (รปภ.) และอีกส่วนหนึ่งเป็นการฝึกการพัฒนาบริการ (พบก.) ในการฝึกด้าน การรักษาความปลอดภัยนั้น กอ.รมน. และกองทัพภาคต่าง ๆ จะเป็นผู้ดำเนินการโดยคัดเลือก ราษฎรในหมู่บ้านเข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการป้องกันตนเองและป้องกัน หมู่บ้านในขีดความสามารถที่เหมาะสม ส่วนการฝึกทางด้านการพัฒนาและบริการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงต่าง ๆ จะเข้าร่วมดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง¹⁸ การฝึกก็จะมี การให้ความรู้ทาง ด้านการเมือง หลักและวิธีการบริหารการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นองค์การตามแนวทางประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชน ตลอดจนอำนาจหน้าที่และการบริหารประชาชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อจัดตั้ง เป็นหมู่บ้าน อพป.ต่อไป หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวมีกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม จะร่วมทำการฝึก และให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาวิชาชีพและวิชาสามัญ การพัฒนาด้านสาธารณสุขและ อนามัย การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและสนับสนุน

¹⁷ใหญ่ ไรจน์สุวณิชกร, "การรักษาความปลอดภัยในระดับตำบล หมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะ โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาคสอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 70-71.

¹⁸อาษา เมฆสวรรค์, การปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กับความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 129.

ในด้านต่าง ๆ เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของราษฎรให้ดีขึ้น¹⁹

สำหรับรายละเอียดในการฝึกราษฎรในหมู่บ้านนั้นมี 3 ประเภทคือ²⁰

1. เกี่ยวกับการบริหารหมู่บ้าน จัดให้มีการฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป.ขึ้น โดยคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านจำนวน 50 คน เพื่อให้เขาได้รู้ถึงวิธีการปกครอง การบริหารงานและการพัฒนาหมู่บ้าน
2. เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ จัดให้มีการฝึกอบรม "พัฒนาบริการ" (พบก.) การฝึกนี้จะคัดเลือกราษฎรที่มีคุณสมบัติสามารถรับความรู้และกลับมาถ่ายทอดให้กับราษฎรในหมู่บ้านได้ จำนวนหมู่บ้านละ 20 คน ไปอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพด้านวิชาการเกษตรแผนใหม่ รวมถึงวิชาการอุตสาหกรรมในครัวเรือน การฝึกจะใช้สถานีทดลองการเกษตรในแต่ละท้องถิ่น ระยะเวลาการฝึกรวม 7 วัน
3. เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยหรือการป้องกันตนเอง จัดให้มีการฝึกอบรม "การรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน" (รบก.) การฝึกทาง กอ.รมน. จะจัดส่งครูฝึกจากกำลังหน่วยทหาร เช่น ศูนย์สงครามพิเศษ เข้าไปทำการฝึกในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือก เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย โดยในการฝึกจะทำการฝึกราษฎรทั้งหญิงและชายไม่จำกัดจำนวน (ส่วนใหญ่ประมาณ 50-100 คน) ผู้ที่เข้ารับการฝึกจะต้องมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ใช้เวลาในการฝึก 7 วัน วิชาที่ฝึกเกี่ยวกับเรื่องการใช้อาวุธ ยุทธวิธี การข่าว การเมือง การป้องกันภัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากโจรผู้ร้าย ภัยจากธรรมชาติ รวมถึงภัยจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เมื่อฝึกแล้วจะจัดให้มีกำลัง "ชุดรักษาความสงบประจำหมู่บ้าน" (ชรบ.) จากนั้นก็จะได้รับการติดอาวุธปืนลูกซอง 5 นัด ให้หมู่บ้านละ 15 กระบอก

¹⁹ ศูนย์อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง, กอ.รมน., เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง โครงการ อพป. ปี 2522, หน้า 6.

²⁰ ปรีชา ศิริครินทร์, บทบาทของฝ่ายปกครองต่อโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.), หน้า 7.

นอกจากการฝึก 3 ประเภทดังกล่าวแล้ว กระทรวง ทบวง กรม ที่ร่วมสนับสนุนโครงการ อพป.อาจจัดให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษได้ เช่น กระทรวงสาธารณสุขอาจฝึก โครงการอาสาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (พสส.) หรือกระทรวงศึกษาธิการ อาจฝึกโครงการนักศึกษาผู้ใหญ่ โครงการส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรม เป็นต้น

ขั้นการจัดตั้ง เมื่อได้ผ่านขั้นการฝึกมาแล้ว ทางอำเภอจะเป็นผู้พิจารณารายงาน ประเมินผล เสนอต่อจังหวัดและกระทรวงมหาดไทยตามลำดับว่า หมู่บ้านนั้น ๆ มีความพร้อมและ สมควรจะจัดให้มีการบริหารหมู่บ้านตามระ เียบยกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารหมู่บ้านหรือไม่ หากไม่สมควรจัดตั้งด้วย เหตุที่ราษฎรในหมู่บ้านยังไม่พร้อม ยังไม่สามารถบริหารและปกครองตนเอง ได้ก็ให้รอไปก่อน ถ้าเห็นสมควรจัดตั้งก็ให้เสนอกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาออกประกาศ กระทรวงมหาดไทยจัดตั้ง²¹ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนา และป้องกันตนเอง²² เมื่อกระทรวงมหาดไทยประกาศแล้ว หมู่บ้านนั้นก็จะมีผลสมบูรณ์ตามพระราช บัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522²³

ขั้นการทำแผนหรือโครงการ เมื่อกระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้งหมู่บ้าน อพป.ตาม กฎหมายแล้ว คณะกรรมการกลางและคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ก็จะทำเนิการบริหารหมู่บ้านโดย การจัดทำแผนและโครงการพัฒนาให้สอดคล้องตามความต้องการของราษฎร เพื่อให้ได้งบประมาณ เครื่องมือ เครื่องใช้จากหน่วย เหนือ โดยทั้งนี้คณะกรรมการกลางหมู่บ้านจะต้อง เป็นศูนย์อำนวยการ วางแผน แผนนี้จะผ่านสภาตำบล อำเภอ สภาจังหวัด เพื่อออกเป็นข้อบัญญัติจังหวัด (แต่สภาจังหวัด ไม่มีสิทธิ์ที่จะ เปลี่ยนแปลงโครงการใช้จ่ายเงินของหมู่บ้าน) ส่วนการใช้จ่ายเงิน เมื่อนายอำเภอ:

²¹ ปรีชา สิริครินทร์, บทบาทของฝ่ายปกครองต่อโครงการอาสาพัฒนาและป้องกัน
ตนเอง (อพป.), หน้า 8.

²² ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน
ตนเอง พ.ศ. 2519 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2519.

²³ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522,
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (วันที่ 10 พฤษภาคม 2522).

อนุมัติแล้วให้ใช้จ่ายเงินเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณและการคลังของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง²⁴

โครงสร้างการบริหารงานหมู่บ้าน อพป.

การกำหนดหมู่บ้าน อพป.

ในการพิจารณากำหนดว่าจะจัดตั้งหมู่บ้านใดเป็นหมู่บ้าน อพป.นั้นจะต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วพิจารณาประกอบกันหลายประการ คือ จะต้องเป็นหมู่บ้านในเขตพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตแทรกซึมใน 38 จังหวัด ซึ่งตามปกติโดยทั่วไปการคัดเลือกหมู่บ้านประเภท ข. และ ค. ซึ่งอิทธิพลที่ครอบงำหมู่บ้านยังไม่รุนแรงนัก เป็นหมู่บ้านล่อแหลมหรือที่เรียกว่า "หมู่บ้านช่วงชิงหรือหมู่บ้านเป้าหมาย" ซึ่งมีอยู่ประมาณ 4,000 หมู่บ้านใน 38 จังหวัด สำหรับหลักเกณฑ์ต่อมา คือ หมู่บ้านที่จะจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.ดังกล่าว ราษฎรในหมู่บ้านต้องได้รับการฝึกอบรมทั้งด้านพัฒนาบริการ (พบก.) และด้านรักษาความปลอดภัย (รบก.) มาแล้ว ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทย และ ศอพป. กอ.รมน. จะร่วมพิจารณาด้วยว่าหมู่บ้านที่ได้รับการฝึกแล้วนั้นมีความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และพร้อมที่จะปกครองตนเองได้หรือยัง แล้วจึงประกาศให้หมู่บ้านนั้นเป็นหมู่บ้าน อพป.ต่อไป โดยพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มาตรา 6 ได้บัญญัติว่า "การบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองให้ถือเอาหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่เป็นหลัก ส่วนการจะกำหนดให้หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไป เป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติ ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศเป็นคราว ๆ ไป ตามความเหมาะสมแห่งสภาพท้องที่

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยุบเลิกหมู่บ้าน ให้กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย การรวมหมู่บ้านต่างอำเภอมากำหนด เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองจะกระทำมิได้

²⁴ปรีชา ศิริครินทร์, บทบาทของฝ่ายปกครองต่อโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.), หน้า 8.

คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน อพป.

การบริหารการปกครองหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ 2457 ซึ่งใช้มานานจนถึงปัจจุบันยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลง ผู้รับผิดชอบสูงสุดในหมู่บ้านคือ ตัวผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีก 2 คนเท่านั้น จะเห็นได้ว่าอัตราผู้ปกครองบริหารมีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม แต่ในการบริหารหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มีลักษณะที่ต่างไปจากเดิม คือ การบริหารงานของหมู่บ้านจะเป็นในรูปของคณะกรรมการ 2 ระดับ คือ คณะกรรมการกลางและคณะกรรมการส่วนต่าง ๆ ประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนรวมถึงประมาณ 50 คนของแต่ละหมู่บ้าน การดำเนินการก็เปลี่ยนรูปจากระบบสั่งการ กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านรับนโยบายหรือคำสั่งจากหน่วยเหนือ แล้วนำนโยบายหรือคำสั่งนั้น ๆ มาปฏิบัติหรือแจ้งให้ราษฎรในหมู่บ้านของตนทราบ มาเป็นรูปของการประชุมปรึกษาหารือในหมู่คณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อเสียงส่วนมากต้องการอย่างไรก็ให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามมติส่วนใหญ่่นั้น สำหรับรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินงาน คณะกรรมการกลางจะเป็นผู้วางนโยบายต่อจากนั้นก็มอบหมายให้คณะกรรมการบริหารหรือคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกลางได้วางไว้²⁵

คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

ในหมู่บ้าน อพป.หนึ่ง ๆ จะต้องมีคณะกรรมการกลางคณะหนึ่ง²⁶

- ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานคณะกรรมการกลาง
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและกรรมการสภาตำบล
ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน เป็นกรรมการกลางโดยตำแหน่ง

²⁵ใหญ่ โรจน์สุวนิชกร, "การรักษาความปลอดภัยในระดับตำบล หมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.)", หน้า 58-59.

²⁶พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 7.

- ให้มีการเลือกตั้งกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิจากราษฎรในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนอย่างน้อย 5 คน และอย่างมากไม่เกิน 7 คน เป็นกรรมการกลาง และมีจำนวนเท่าใดนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของนายอำเภอที่จะกำหนดโดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน เป็นสำคัญ

ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านใด เป็นกำนันด้วยคณะกรรมการกลางจะประกอบด้วย

- กำนันของหมู่บ้านนั้น เป็นประธานคณะกรรมการกลาง
- ให้สารวัตรกำนันและ/หรือแพทย์ประจำตำบล ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหมู่บ้านของกำนัน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
- ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากราษฎรก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์เดิม

และเมื่อคณะกรรมการกลางแล้ว ให้คณะกรรมการกลางเลือกรองประธานคณะกรรมการกลาง 1 คน และเลขานุการ 1 คน จากกรรมการกลางการออกเสียงให้กระทำโดยเปิดเผย ใช้วิธียกมือ ถ้าหากคะแนนเสียงเท่ากันให้ใช้วิธีจับฉลาก

ในกรณีที่มีการรวมหมู่บ้านมากกว่าหนึ่งหมู่บ้าน²⁷ และในหมู่บ้านนั้นมีกำนันอยู่ด้วย ให้กำนันเป็นประธานคณะกรรมการกลาง ส่วนกรรมการอื่น ๆ ก็ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้ว และถ้าหากหมู่บ้านที่มารวมกันเป็นหมู่บ้าน อพย. นั้น มีกำนันเกินกว่า 1 คน ก็ให้คณะกรรมการกลางนั้นเลือกกำนันคนใดคนหนึ่งเป็นประธานคณะกรรมการกลาง และให้กำนันที่เหลือเป็นรองประธานคณะกรรมการกลาง โดยไม่ต้องให้คณะกรรมการกลางเลือกรองประธานคณะกรรมการกลางอีก

---

²⁷ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2522, มาตรา 8.

อนึ่ง หากการรวมหมู่บ้านมากกว่าหนึ่งหมู่บ้านแต่ไม่มีกำนัน มีแต่ผู้ใหญ่บ้านก็ให้คณะกรรมการกลาง เลือกผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่ง เป็นประธานคณะกรรมการกลาง แต่ให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คือ 4 ปี ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงวาระก็ให้คณะกรรมการกลาง เลือกตั้งใหม่ และให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกอยู่ในตำแหน่ง เพียง เท่ากำหนด เวลาของผู้ซึ่งคนแทน

คณะกรรมการกลางและคณะกรรมการต่าง ๆ ประจำหมู่บ้าน จะมีที่ปรึกษาซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากข้าราชการหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงาน เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านนั้นได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร

จากองค์ประกอบของคณะกรรมการกลางดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามี 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นโดยตำแหน่ง และอีกประเภทหนึ่ง เป็นโดยการ เลือกตั้งอันได้แก่ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิ แต่แท้ที่จริงแล้วกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านก็มาจากการ เลือกตั้งจากประชาชนแล้ว เช่นกัน

ประธานคณะกรรมการกลางต้องพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใด เหตุหนึ่งดังต่อไปนี้²⁸

1. ตาย
2. ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก
3. ผู้ว่าราชการสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง
4. พ้นจากตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
5. นายอำเภอสั่งให้ออกเพราะไม่มาประชุมสามครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
6. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ยุบคณะกรรมการกลาง หรือคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

ตามมาตรา 29

²⁸ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 9.

ถ้าตำแหน่งกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงก่อนครบวาระ ให้เลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวัน ยกเว้นกรณีตามข้อ 6 และให้ผู้ได้รับเลือกตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งคนแทน ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่เลือกขึ้นแทนก็ได้

ที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป.

เพื่อให้การบริหารงานของหมู่บ้าน อพป. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันความผิดพลาดหรือ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีที่ปรึกษาคอยเป็นที่เสี่ยง คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่คณะกรรมการกลาง และคณะกรรมการหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการในระดับอำเภอ²⁹

ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่

- พัฒนาการ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการพัฒนา
- ปลัดอำเภอ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการปกครอง
- เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามอื่น ๆ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการป้องกัน
- เจ้าหน้าที่อนามัยในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการสาธารณสุข
- ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการศึกษาและวัฒนธรรม

กรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิได้มาจากการเลือกตั้งจากราษฎรในหมู่บ้าน ผู้ที่มีสิทธิ์ที่จะสมัครรับเลือก เป็นกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้³⁰

²⁹ใหญ่ ไโรจน์สุวณิชกร, การรักษาความปลอดภัยในระดับตำบล หมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.), หน้า 59.

³⁰พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 10.

1. มีสัญชาติไทย
2. อายุยี่สิบปีบริบูรณ์ตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎรในวันเลือกตั้ง
3. มีภูมิลำเนาและถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรอยู่ในหมู่บ้านนั้นมาแล้วติดต่อกันไม่น้อยกว่าหก เดือนจนถึงวันเลือกตั้ง
4. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
5. มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาปีที่สี่ หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาปีที่สี่ เว้นแต่ท้องที่ซึ่งไม่อาจเลือกผู้มีความรู้ดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจพิจารณาตามที่เห็นสมควรได้
6. ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
7. ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดไว้ สำหรับคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่โดยอนุโลม
8. ไม่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
9. ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม
10. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษ ปลดออก หรือให้ออกฐานทุจริตต่อหน้าที่ รวมทั้งในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล หรือกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ยังไม่พ้นกำหนดสามปี นับแต่วันไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก
11. ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษ

สำหรับวิธีการเลือกตั้งนั้น ให้นายอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอซึ่งนายอำเภอมอบหมาย เป็นประธานพร้อมกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านเรียกประชุมราษฎรผู้มีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามทำการเลือกตั้งจะโดยใช้วิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ โดยใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านโดยอนุโลม เมื่อราษฎรส่วนมากเลือกผู้ที่ถูกเสนอชื่อผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้น เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกได้คะแนนเสียงเท่ากันให้จับฉลาก

แล้วนายอำเภอจะต้องรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือตามแบบท้ายระเบียบกระทรวงมหาดไทยไว้เป็นหลักฐาน และกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒินี้จะอยู่ในตำแหน่งวาระคราวละ 4 ปี และอาจจะพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระด้วยเหตุดังต่อไปนี้ คือ³¹

1. ตาย
2. ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก
3. นายอำเภอให้ออก เพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 10
4. คณะกรรมการกลางมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามีอุปสรรคในทางซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายประโยชน์ของหมู่บ้าน มติดังกล่าวจะต้องมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของคณะกรรมการกลางที่อยู่ในตำแหน่ง

ที่ปรึกษาคณะกรรมการกลาง ได้แก่

- นายอำเภอแห่ง เขตท้องที่
- ผู้บังคับกองสถานีตำรวจภูธรแห่ง เขตท้องที่ (สารวัตรใหญ่สถานีตำรวจภูธร)
- กำนันแห่งตำบลที่หมู่บ้านนั้นสังกัด และ
- ผู้ที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารทุกท่าน

ผู้ที่เป็นที่ปรึกษา เหล่านี้จะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ³²

1. ตาย
2. ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก
3. นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง
4. ถูกย้ายไปดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านนั้นได้

---

³¹ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 12.

³² พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 มาตรา 13.

ถ้าหากตำแหน่งที่ปรึกษาคณะกรรมการว่างลง ก็ให้นายอำเภอแห่งท้องที่แต่งตั้งจากข้าราชการหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อทำหน้าที่ต่อไป

หน้าที่ของคณะกรรมการกลาง

ในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ให้ประธานคณะกรรมการกลางเป็นผู้รับผิดชอบคำเนินการตามมติของคณะกรรมการกลาง เว้นแต่คณะกรรมการกลางจะได้อบรมหมายให้ผู้อื่นคำเนินการแทน และในกรณีที่เกิดสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมขึ้น หรือใกล้จะเกิดขึ้น เป็นหน้าที่ของประธานคณะกรรมการกลางในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ หรือประธานคณะกรรมการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจในการสั่งการหรืออำนวยการป้องกันและบรรเทาภัยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาภัยฝ่ายพลเรือนไปก่อนได้ แล้วรายงานผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบทราบ แต่โดยทั่วไปแล้วคณะกรรมการกลางมีหน้าที่ดังต่อไปนี้³³

1. บริหารหมู่บ้าน หรือคำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติหรือได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสภาตำบล นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด
2. พิจารณาวางนโยบายในการปกครองหมู่บ้าน วางแผนและโครงการพัฒนาหมู่บ้านตามความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านนั้น
3. ปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
4. ดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ
5. ให้ความร่วมมือและประสานงานในแผนการและโครงการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการร่วมมือจากองค์การอาสาสมัคร หรือองค์การสาธารณกุศล ตลอดจนแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน
6. ร่วมมือช่วยเหลือการปฏิบัติงานของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งทางราชการจัดตั้งหรือสนับสนุน และดำเนินงานในเขตหมู่บ้านนั้น

³³ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 14.

7. เผยแพร่การดำเนินงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ
8. ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านเกี่ยวกับความแห้ง เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรม เมื่อได้ดำเนินการอย่างใดแล้วให้รายงานให้นายอำเภอทราบ
9. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการจะได้มอบหมาย

คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประจำหมู่บ้าน

ในหมู่บ้าน อพป.หนึ่ง ๆ คณะกรรมการกลางจะพิจารณาให้มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการในแต่ละสาขาของงานตามที่ได้รับมอบ จะมีคณะกรรมการจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการกลางจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งโดยปกติจะมีอยู่ประมาณ 7 คณะด้วยกันคือ

- คณะกรรมการพัฒนา
- คณะกรรมการปกครอง
- คณะกรรมการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
- คณะกรรมการการคลัง
- คณะกรรมการสาธารณสุข
- คณะกรรมการศึกษาและวัฒนธรรม
- คณะกรรมการสวัสดิการและสังคม หรือ
- คณะกรรมการอื่นตามที่คณะกรรมการกลางจะพิจารณาเห็นว่าจำเป็น

ประธานคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประจำหมู่บ้านเหล่านี้มาจากคณะกรรมการกลางนั่นเอง โดยแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบไปเป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และมีอำนาจในการคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติไม่เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย มีความรู้ความสามารถหรือสนใจในงานแขนงนั้น ๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อย่างน้อย 3 คน ให้ร่วมบริหารงานโดยขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลาง และถ้าประธานคณะกรรมการพ้นจากตำแหน่ง ด้วยเหตุพ้นจากตำแหน่งประจำหรือพ้นจากตำแหน่งกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิให้กรรมการฝ่ายนั้นพ้นจากตำแหน่งด้วย

หน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีดังนี้³⁴

1. คณะกรรมการพัฒนา มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของราษฎรและพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ โดยร่วมมือกับคณะกรรมการฝ่ายอื่น ๆ และตามนโยบายของคณะกรรมการกลาง
  2. คณะกรรมการปกครอง มีหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร และดูแลกิจการในหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และนโยบายส่วนรวมของชาติ แนะนำและส่งเสริมให้ราษฎรในหมู่บ้านมีความสนใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเสริมสร้างความสามัคคีของส่วนรวม
- บรรดาหน้าที่อื่นใด ถ้ามิได้ระบุว่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่งโดยเฉพาะ และจำเป็นจะต้องกระทำ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการกลาง เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการปกครองที่จะดำเนินการ
3. คณะกรรมการป้องกันและรักษาความสงบ เรียบร้อยมีหน้าที่ เกี่ยวกับการจัดหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบ เรียบร้อยภายในหมู่บ้าน รวมทั้งจัดกำลังป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
  4. คณะกรรมการการคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของหมู่บ้าน
  5. คณะกรรมการสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การอนามัย การวางแผนครอบครัว และการสุขภาพ ตลอดจนการรักษาภาวะแวดล้อมของหมู่บ้านและป้องกันอันตรายอันเกิดจากภาวะแวดล้อมในหมู่บ้าน
  6. คณะกรรมการศึกษาและวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การลูกเสือและเยาวชน ตลอดจนกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม การกีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจ
  7. คณะกรรมการสวัสดิการและสังคม มีหน้าที่เกี่ยวกับสวัสดิการของราษฎรและสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ตามความจำเป็น

³⁴ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 18.

รายได้ของหมู่บ้าน อพป.

รายได้สำหรับการดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป. นั้น เป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องจัดสรรรายได้ให้แก่หมู่บ้าน อพป. พร้อมทั้งรายได้อื่น ๆ ดังนี้³⁵

1. เงินอุดหนุนหรือเงินส่ง เสริมจากรัฐบาล
2. ภาษีบำรุงท้องที่ที่เก็บได้จากที่ดินในเขตหมู่บ้าน
3. เงินภาษี และค่าธรรมเนียมใบอนุญาตต่าง ๆ ตามที่จะมีกฎหมาย ระเบียบ มติ คณะรัฐมนตรีและคำสั่งจัดสรรให้
4. เงินอุดหนุนจากราชการบริหารส่วนท้องถิ่น
5. เงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้
6. เงินรายได้ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดสรรให้
7. รายได้อื่น ๆ

สำหรับการใช้จ่ายเงินของหมู่บ้านให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณและการคลังของหมู่บ้าน อพป. โดยให้กำหนด เรื่องการจัดทำแผนและโครงการ เอาไว้ด้วย เมื่อนายอำเภอได้อนุมัติโครงการใช้จ่ายเงินของหมู่บ้าน อพป. แล้ว จะต้องนำเข้า ขอบัญญัติจังหวัดตามระเบียบและวิธีการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และสภาจังหวัด จะเปลี่ยนแปลงโครงการใช้จ่ายเงินของหมู่บ้าน อพป. ไม่ได้

การควบคุมหมู่บ้าน อพป.

เพื่อให้การดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป. ได้เป็นไปตาม เป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยดี จึงต้องมีการควบคุมการปฏิบัติงานและสอดคล้องดูแล เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้น ได้ ทั้งนี้รวมถึงสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ด้วย ลักษณะของการควบคุมมีดังนี้ คือ

---

³⁵ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 25.

1. การควบคุมโดยนายอำเภอ : ให้นายอำเภอ เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการกลางให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของทางราชการ และมีอำนาจ สั่งระงับการดำเนินการใด ๆ ซึ่งเห็นว่าเป็นผลเสียหายแก่ท้องที่หรือราชการ แต่ในกรณีที่คณะกรรมการกลางไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของนายอำเภอ ก็อาจอุทธรณ์ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดให้วินิจฉัยชี้ขาดได้³⁶

2. อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการสั่งยุบคณะกรรมการ : ในกรณีที่เห็นว่าการ คณะกรรมการกลางหรือคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของหมู่บ้านคณะใดคณะหนึ่ง มีพฤติการณ์ที่จะ เป็นการเสียหายแก่ท้องที่หรือราชการ และเมื่อได้ทำการสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นความจริง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งยุบคณะกรรมการกลางหรือคณะกรรมการฝ่ายนั้นได้

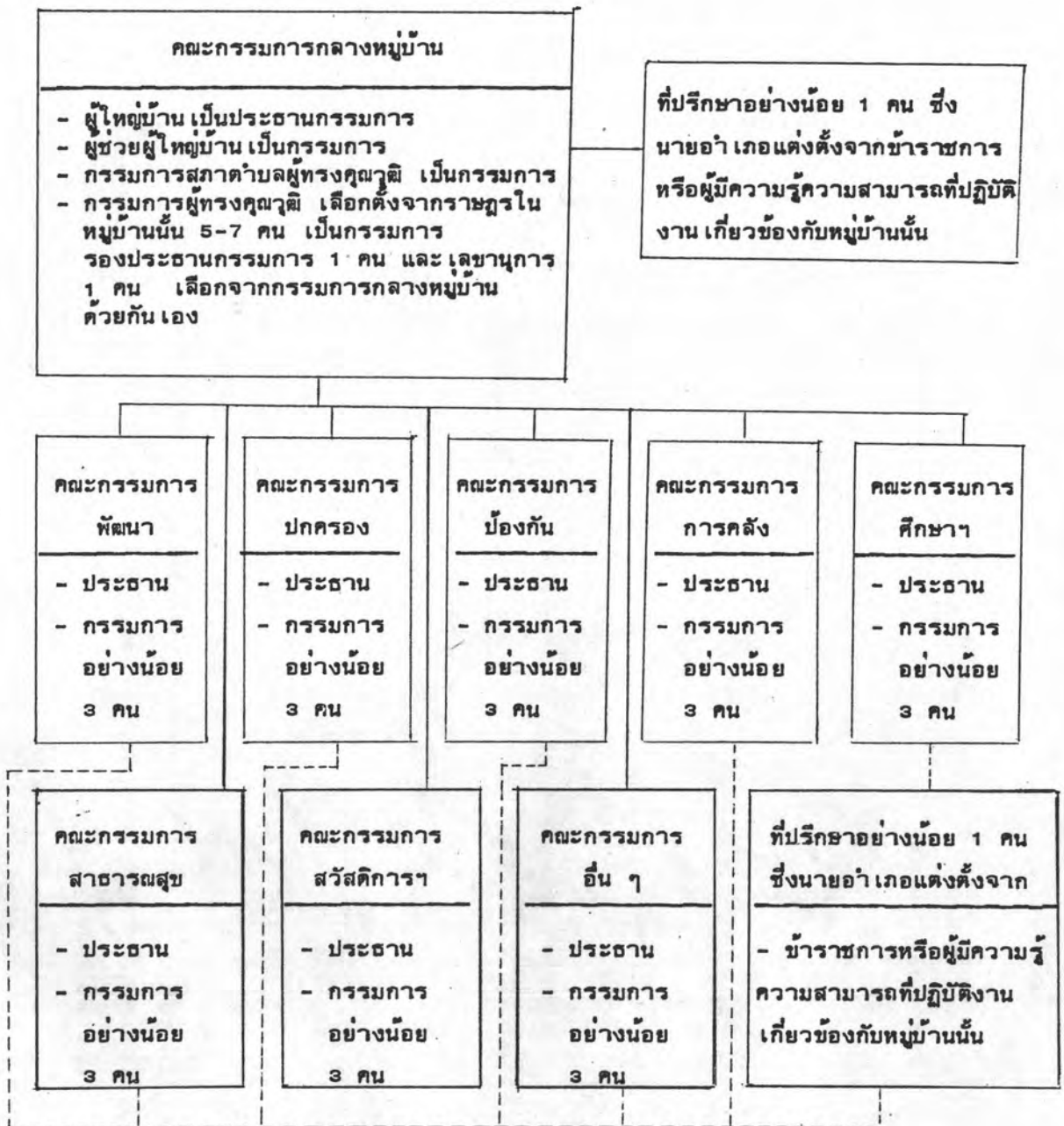
ในกรณีที่มีการสั่งยุบ "คณะกรรมการกลาง" แล้ว นายอำเภอจะต้องรีบดำเนินการ เลือกตั้งกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิภายใน 45 วัน นับตั้งแต่วันที่สั่งยุบและระหว่างที่คณะกรรมการ กลางถูกยุบอยู่นี้ให้นายอำเภอรับผิดชอบปฏิบัติงานแทนคณะกรรมการกลาง

หรือในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งยุบ "คณะกรรมการ" ฝ่ายใดก็ให้คณะกรรมการ กลางเลือกประธานคณะกรรมการฝ่ายนั้นโดยมิชักช้า และให้ประธานคณะกรรมการฝ่ายนั้น เลือกบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม เข้าร่วมบริหารงานตามที่กำหนดไม่น้อยกว่า 3 คน

---

³⁶ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 75 (10 พฤษภาคม 2522), มาตรา 29.

แผนภูมิที่ 2 การจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522

ที่ปรึกษาของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ต้องมีให้ครบด้วย

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับโครงการ อพป. จังหวัดราชบุรี

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เข้ามาดำเนินงานในเขตจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ประมาณปี 2509 การปฏิบัติงานของ พคท. ในเขตนี้ขึ้นอยู่กับสาขาคณะกรรมการกลางประจำภาคกลาง ซึ่งแบ่งเขตปฏิบัติการออกเป็น 2 เขตคือ

1. พื้นที่จังหวัดราชบุรี-เพชรบุรี

นามทางพรรค : องค์การนำรวมจังหวัดราชบุรี-เพชรบุรี หรือกรรมการจังหวัดราชบุรี-เพชรบุรี (กจ.ร.บ.-พ.บ.)

นามทางทหาร : กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย เขตราชบุรี-เพชรบุรี (ทปท. เขต ร.บ.-พ.บ.)

นามทั่วไป : เขตราชบุรี-เพชรบุรี

2. พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ขึ้นอยู่กับองค์การนำรวมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และยังมี ผกค. เคลื่อนไหวในเขตจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี และอุทัยธานี

องค์การนำรวม จว.ร.บ.-พ.บ. ประกอบด้วยหน่วยบัญชาการ 1 หน่วย หน่วยผลิต 2 หน่วย และกองกำลังติดอาวุธ 3 หน่วย มีที่ตั้งไม่แน่นอน เขตการปฏิบัติงานภายในจังหวัดราชบุรีอยู่ในพื้นที่อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง และอำเภอสวนผึ้ง มีการปฏิบัติการทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร การใช้กำลังเข้าต่อสู้กับทางรัฐบาลเริ่มมาตั้งแต่ปี 2509 มีการสูญเสียเกิดขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย แต่เปรียบเทียบกับการทำงานของ ผกค. ในพื้นที่อื่น ผกค. ในเขตนี้มีความล้มเหลวที่สุด ไม่มีฐานที่มั่นแน่นอน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ร่วมมือด้วย การจัดตั้งของ พคท. ในภาคกลางด้านตะวันตกจึงมีลักษณะไม่มั่นคง

รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง กอ.รมน.จว.ร.บ.ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ในเขตจังหวัดราชบุรี กอ.รมน.จว.ร.บ.ได้ดำเนินการทั้งทางการเมืองและการทหารเพื่อต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ ปฏิบัติการด้านการเมืองแยกออกได้เป็นดังนี้

1. การฝึกอบรมการรักษาความมั่นคงของชาติให้กับพ่อค้า ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ และบุคคลทุกระดับอาชีพ นักเรียน นิสิตนักศึกษา ลูกเสือชาวบ้าน ฯลฯ
2. การฝึกอบรมไทยอาสาป้องกันชาติ ทสปร. ใน 9 อำเภอของจังหวัดราชบุรี
3. การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน ลส.ชบ. ในพื้นที่จังหวัดราชบุรีทั้ง 9 อำเภอ มีผู้รับการอบรมไปแล้วประมาณ เกือบแสนคน

4. การดำเนินการโครงการ อพป.

5. การปฏิบัติการทางจิตวิทยา

การดำเนินการโครงการ อพป. ของ กอ.รมน.จบ.ร.บ. เริ่มดำเนินการในปี 2518 และประกาศจัดตั้งหมู่บ้าน อพป.ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2520 ในพื้นที่ 3 อำเภอ คืออำเภอปากท่อ 6 หมู่บ้าน อำเภอจอมบึง 1 หมู่บ้าน และอำเภอสวนผึ้ง 7 หมู่บ้าน และได้ดำเนินการฝึกอบรมและจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. เพิ่มเติมโดยตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน